

kanat

Üniversitemizin Kurucusu Profesör İhsan Doğramacı'yı Kaybettik

Bilkent Üniversitesi Kurucusu ve Mütevelli Heyeti Başkanı İhsan Doğramacı, 25 Şubat 2010 Perşembe günü, tedavi görmekte olduğu Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde vefat etmiştir. Uzun meslek yaşamı boyunca sağlık ve yükseköğretim alanlarına yapmış olduğu katkılarla sonsuza dek hatırlayacağımız İhsan Doğramacı'nın kaybından dolayı ailesine, Bilkent camiasına, tüm ulusumuza ve uluslararası camiaya başsağlığı dileriz. Kendisini tüm dünyaya katkı sunmaya adanmış Doğramacı'nın yoğun çalışma temposuyla geçirdiği yaşamından ana çizgileriyle bahsedecek olursak öncelikle yaşam süresi boyunca büyük değer verdiği ailesinden söz etmek yerinde olacaktır.

İhsan Doğramacı, bundan 95 yıl önce, o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası olan Kuzey Irak'ta, Erbil'de doğdu. Nüfuzlu bir Türkmen ailesinin oğlu olan İhsan'ın babası Doğramacızade Ali Paşa, Erbil Belediye Başkanı idi. Annesi İşmet Hanım, uzun yıllar Meclis-i Mebusan'da Kerkük mebusu olarak görev yapmış Kırdarzade Mehmet Ali Bey'in kızıydı. Ailevi değerleri, Doğramacı'nın yaşamında her zaman önemini korudu. Bununla birlikte, seçtiği meslek onu Erbil'den uzağa, zengin bir toprak sahibinin geleneksel uğraşlarının ötesine taşıdı.

Erbil'deki Türkçe ilköğreniminin ardından Beyrut Amerikan Koleji'ni ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Ankara'da, Profesör Albert Eckstein'in yanında pediatri uzmanı olduktan sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde Harvard Üniversitesi'nde ve Washington Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

1947 yılında ailesiyle birlikte Ankara'ya yerleşti. Genç çocuk hekimi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde hızlı bir mesleki ve akademik gelişme göstererek 1955 yılında pediatri profesörü unvanını aldı. Aynı yıl, Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nü kurdu.

Doğramacı, 1963-1967 yılları arasında önce Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, ardından Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı görevlerinde bulundu.

1967 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi ile Çocuk Sağlığı Enstitüsü'ne bağlı yüksekokulları birleştirerek yeni bir üniversite oluşturdu: Hacettepe Üniversitesi. 1975 yılına dek, bugün Türk yükseköğretiminde çok önemli bir yere sahip olan bu üniversitenin rektörlüğünü yürüttü. Rektörlük süresi bittiğinde, Paris Descartes Üniversitesi'ne pediatri profesörü olarak atanma teklifini kabul etti.

1980 yılında, Türkiye'deki yükseköğretim sistemini düzenleyecek yeni bir yasanın hazırlıklarına danışmanlık yapmak üzere Türkiye'den davet aldı.

Onun yükseköğretim reformu önerileri arasında, doğrudan cumhurbaşkanlığına bağlı bir yükseköğretim kurulunun oluşturulması da bulunuyordu. İhsan Doğramacı, 1981 yılı sonunda bu kurulun ilk başkanı olarak atandı ve 1992'ye kadar bu görevi sürdürdü.

Doğramacı, 1984'te, ülkedeki vakıf üniversitelerinin ilki olan

Bilkent Üniversitesi'ni kurdu ve üniversitenin "Mütevelli Heyeti Başkanı" oldu.

Doğramacı, Türkiye'de, aralarında Bilkent'in de bulunduğu birçok eğitim kurumu ve hastaneler açmış olan beş vakfın kurucusudur. Bunların dışında, Dünya Sağlık Örgütü'ne armağan edilmiş bir vakıf olan İhsan Doğramacı Aile Sağlığı Vakfı, 1983'ten bu yana aile sağlığı alanında çalışan başarılı isimlere ödüller vermektedir.

Gerçek bir dünya vatandaşı olan Doğramacı'nın bildiği yabancı diller arasında Almanca, Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce bulunmaktadır.

İhsan Doğramacı, 1946'da henüz 31 yaşındayken Dünya Sağlık Örgütü'nün kuruluşunda görev alma ve örgütün anayasasını imzalama şansına sahip olmuştur. Türkiye'ye dönüşünün ardından, Dünya Sağlık Örgütü kendisinden dünyanın çeşitli bölgelerinde yeni tıp ve sağlık bilimleri okullarının kuruluşu ile ilgili danışmanlık yapmasını istemiştir. Doğramacı, Kanada Quebec'te Sherbrooke Üniversitesi'ne, Güney Amerika Brezilya'da Brasilia Üniversitesi'ne, Afrika Nijerya'da Ife'ye ve Kamerun'da Yaunde'ye bizzat giderek buralarda tıp merkez-

lerinin ve okullarının kurulmasına öncülük etmiştir.

Doğramacı'nın aktif olarak katkıda bulunduğu kurumlardan biri de uzun yıllar yönetim kurulunda görev yaptığı UNICEF'tir. Kurumun program komitesine üç dönem, yönetim kuruluna iki dönem başkan seçilmiştir. 1995 yılında UNICEF tarafından Maurice Pate Ödülü ile onurlandırılmıştır. Türkiye'de 1958-2003 yılları arasında UNICEF Milli Komitesi'nin başkanlığını yürüten Doğramacı, 2003'ten sonra komitenin onursal başkanlığı

görevine getirilmiştir.

İhsan Doğramacı, 1968 yılında, çocuk sağlığı alanında hizmet veren önemli bir kuruluş olan Uluslararası Pediatri Kurumu'nun başkanlığına seçilmiş, bu kurumda çeyrek yüzyıl boyunca başkan ve genel direktör olarak görev almıştır.

Doğramacı'nın tıp ve sağlık bilimleri alanında yazılmış çok sayıda bilimsel makalesi, kitap bölümü ve kitabı bulunmaktadır. Ayrıca sosyal bilimlere, özellikle Türk edebiyatına ilgisini Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'ne katkılarıyla da göstermiştir. Doğramacı, 2000'li yıllarda bölümümüzün derslerinden birkaçına bizzat katılarak her yönüyle öğrenmeye açık bir insan olduğunu ortaya koymuştur.

İhsan Doğramacı'nın yaşamı ve gerçekleştirdikleri hakkında yazılmış kitaplar çeşitli ülkelerde değişik dillerde yayımlanmıştır. Başta Adnan Saygun olmak üzere, değerli besteciler, kendisine sonatlar, senfonik eserler ve senfoniler ithaf etmiştir.

Hocabey'in yaklaşık 95 yıllık hayatı, çocuklara, gençlere ve tüm insanlığa hizmet aşkıyla geçmiştir. İdeallerine erişmek yolunda önüne çıkan engellere karşı büyük mücadeleler vermiştir. İhsan Doğramacı, sadece Türkiye'ye değil dünyanın pek çok ülkesine verdiği hizmet ve sunduğu katkılarla, sağlık, eğitim ve bilim için yarattığı kurumlara daima hatırlanacaktır.

Journal of Turkish Literature'ın "Elif Şafak Özel Sayısı" Çıktı

Naim Atabağsoy

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi'nin 2004 yılından beri yayımlamakta olduğu, Türk edebiyatı alanındaki ilk İngilizce bilimsel dergi olma özelliği taşıyan *JTL*'in altıncı sayısı çıktı.

Arka arkaya yayımladığı başarılı romanlarıyla Türk edebiyatının öne çıkan yazarlarından biri hâline gelen Elif Şafak'a ayrılan bu yeni sayıda, yazarla gerçekleştirilen çok özel bir söyleşinin yanı sıra *Baba ve Piç* ile *Bit Palas* gibi romanlarına ilişkin çok farklı bakış açılarından kaleme alınmış özgün makaleler yer alıyor. Dergide ayrıca, Orhan Kemal'in romancılığına ve Evliyâ Çelebi'nin *Seyahatnâme* eserine ilişkin makalelerle birlikte Yaşar Kemal'le yapılan bir söyleşiye de yer veriliyor.

Elif Şafak'la gerçekleştirilen söyleşide, yazarın *Pinhan* ve *Aşk* romanlarındaki tasavvufi izleklerden, öncelikle İngilizcelerini kaleme aldığı romanlarına dair aidiyet meselelerine, romanlarındaki temalardan okuduğu yazarlar ve özel yaşantısına dair kimi ipuçlarına kadar geniş bir çerçeveden yazarın romancılık serüveniyle ilgili çarpıcı anekdotlar yer alıyor.

Şafak'ın *Baba ve Piç* romanı bağlamında yazılmış ve yeni sayıda yer almış olan dört makaleden ilki Ayşe Naz Bulamur'a ait. Bulamur, "Elif Şafak'ın *Baba ve Piç* Romanında İstanbullu Kadınlar ve Şehir" başlıklı makalesinde, söz konusu romandaki İstanbullu kadın temsillerinin bir söylem olarak Türk milliyetçiliğiyle ilişkisini irdeliyor. Bu çerçevede kültürel ve dinî değerler ile seküler / Batıcı ulusçuluk arasında kendi dengeli konumunu inşa etmeye zorlanan kadının, bu durumda İstanbul'un bulunduğu coğrafi konumun da etkili olduğunu vurguluyor. Kadınların hiç de sağlıklı olmayan bir biçimde tek ve homojen bir kimlik oluşturmaya itildiğini belirtir yazar, Türk milliyetçiliği ve toplumdaki cinsiyetçiliğe yönelik olarak önemli çıkarımlarda bulunuyor.

"Kentsel Klostrofobi: *Baba ve Piç*'te Aile İçi Etkileşime Yönelik Bir Okuma" başlığını taşıyan bir diğer makalede Can Aksoy, romanda yer alan İstanbullu aileler içindeki ilişkilerin benzerliklerinden yola çıkarak, söz konusu ailelerin karşılıklı mahremiyet ihlallerini ve buna bağlı olarak gelişen dışa kapalı olma durumunu ele alıyor ve İstanbullu bireyin dengesinin sarsılması durumunu Simmel'in *blasé* kavramıyla ilişkilendiriyor.

Perin Gürel ise "Söyle, Ey Cin!: *Baba ve Piç*'te Bellek, Tarih ve Folklor" başlığını taşıyan makalesinde Şafak'ın, *Baba ve Piç* romanıyla, politik bir kurmacaya yapıt ortaya koyduğunu ifade ederken, bunun aynı zamanda kurmacaya yönelik politik baskının kınanması anlamına geldiğini dile getiriyor. Şafak'ın, Ermeni tehcirinin tarihteki yerini aktarırken anlatıcının kötücül bir cin olmasından yola çıkarak, edebiyat ve tarih arasında bir köprü oluşturduğunu ortaya koyuyor.

Baba ve Piç romanı ekseninde dergide son olarak yer bulan "Aktarılamayanı Aktarmak: Elif Şafak'ın *Baba ve Piç* Romanında Adalet, Topluluk, Kimlik ve Diyalog" başlıklı makalede ise Nilgün Anadolu-Okur, Elif Şafak'ın, dünyanın her yerinde kadın olmanın birtakım zorluklarla kaşı karşıya kalmak anlamına geldiğini romanlarında yansıttığını dile getiriyor. Bu anlamda Şafak'ın, Ermeni ve Türk kadınların yaşadıkları güçlükler çerçevesinde buldukları ortak paydaya yönelik farkındalığına vurgu yapıyor. Bunun yanı sıra, 1915'ten beri birbirinden uzak düşmüş iki ulus arasındaki iletişim olanağını temin etmek bakımından Şafak'ın romanlarının taşıdığı öneme işaret ediyor.

Michael McGaha'nın "Çöp Ekersen, Çöp Biçersin: Elif Şafak'ın *Bit Palas*'ı" başlığını taşıyan yazısı ise *Bit Palas*'ın tasavvuf ve Doğu anlatı geleneğiyle ilişkisini değerlendirirken, aynı roman üzerinden ideoloji ve bireyin içsel ilişkilerine yönelik birtakım ilişkileri sergiliyor.

Derginin yeni sayısında yer alan diğer makalelerden Pierre A. MacKay'a ait olan "Evliyâ Çelebi'nin *Seyahatname*'sindeki Gerçek ve Hayali Seyahatler: 8. Kitaptan Bazı Örnekler" adlı çalışma,

Seyahatnâme'nin sekizinci cildinde yer alan ve Evliyâ Çelebi'nin Hicri 15 Ramazan 1078'den 15 Rebiyülahir 1079'a kadar geçen süreçte gerçekleştirdiğini söylediği yolculukların ne kadar doğruluk payı içerdiği sorusu üzerinde duruyor. Makalede, modern haritalar ve kişisel gözlemlerden yararlanarak, Evliyâ'nın gerçek ve kurmaca seyahatleri arasındaki ayırımı yapılmasına zemin hazırlanması amaçlanıyor.

Moris Farhi'nin "Orhan Kemal: Sesi Olmayanların Sesi" başlığını taşıyan makalesi ise, Orhan Kemal'in erken dönem romancılığına başvurarak toplumsal düzen ve koşulların insanların yaşamında yarattığı olumsuz etkinin yazar tarafından ne şekilde vurgulandığı meselesine eğiliyor. Farhi, buradan yola çıkarak Orhan Kemal'in tüm ülkelerdeki ezilen çoğunluğun sesini temsil eden bir yazar olarak taşıdığı evrensel değere vurgu yapıyor.

Dergide, yukarıda değindiğimiz makalelerin ve Elif Şafak'la yapılan çok özel söyleşinin yanında Ahmet Yaşar Ocak'ın geçtiğimiz yıl aramızdan ayrılan değerli Türkolog Irène Mélikoff hakkında kaleme aldığı bir anma yazısı ile Ruth Christie'nin *Voice of Hope* (Umudun Sesi) adlı kitap hakkında yazdığı bir inceleme yazısı yer alıyor. Yaşar Kemal'le gerçekleştirilen çarpıcı söyleşi ise, usta yazarın romancılığı ve yaşamına dair önemli ayrıntıları ortaya çıkarmakla kalmıyor, onun bir yazar olarak sahip olduğu dünya görüşünü de kapsamlı biçimde anlama olanağı sunuyor.

Kısaca, içerdiği birbirinden ilginç makaleler ve çarpıcı söyleşilerle *JTL*, okuyucularına keyifli bir edebî yelpaze sunmayı bekliyor.

Bilkent'te "Medya – Kültür – Edebiyat" Paneli

Nurseli Gamze Korkmaz

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi tarafından düzenlenen "Medya-Kültür-Edebiyat" başlıklı panel, 9 Aralık 2009 tarihinde gerçekleştirildi. Açış konuşmasını Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı öğretim üyelerinden Hilmi Yavuz'un yaptığı panelde konuşmacılar, Bilkent Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Ahmet Gürata, Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyesi Mahmut Mutman, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Gürsel Korat ve Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Nebi Özdemir idi. Konuşmacılar, panel boyunca medyanın, kültür ve edebiyat ile ilişkisi, bu ilişkinin niteliği ve özellikle edebiyatın bu süreçte zarar görüp görmediği üzerinde durdular.

Panele geçmeden önce açış konuşmasını yapan Hilmi Yavuz, özellikle "nicelik" ve "nitelik" kavramları ve bu kavramların kültür ve edebiyat alanındaki öncelikleri üzerinde durdu. Bu bağlamda, pre-kapitalist ve kapitalist toplumlarda mülkiyet ilişkileri arasındaki farka işaret eden Yavuz, pre-kapitalist toplumlarda kullanılan değeri, yani niteliğin öne çıkmasına karşılık, kapitalist toplumlarda değişim değerinin, başka bir deyişle niceliğin öne çıktığını belirtti. Yavuz, aynı durumun edebiyat alanında da görüldüğünü ileri sürerek dolaşım ve değişim değeri için referans alınan "tıraj", "izlenme oranı" ve "satış" gibi niceliğe ilişkin kavramların edebiyat yapıtları için de kullanılmaya başlandığını söyledi. Yavuz, ardından, Meksikalı yazar Octavio Paz'ın bir denemesinden "Edebiyatın mantığı, piyasanın mantığı değildir. [...] Çok satanlar, edebiyat yapıtı değil, ticari metaldır" sözlerini alıntıladı. Yavuz'a göre, kültür ve edebiyatın mantığı niceliklerle, yani rakam ve izlenme oranlarıyla belirlenemez ve edebiyat niteliğin öne çıktığı görece özerk bir alanı öngörmektedir; ancak Türkiye'de bu alan giderek daralmaktadır. Yavuz açış konuşmasının sonunda ise sözü ilk olarak Mahmut Mutman'a verdi.

İlk panelist olan Mahmut Mutman, konuşmasına Adorno'nun "kültür sanayii" tanımlamasındaki durumun, Türkiye'de son 15-20 yılda çok hızlı bir biçimde gerçekleşmiş olduğunu söyleyerek başladı. Mutman, Aristoteles'ten Sartre'a kadar defalarca sorulmuş olan "edebiyatın ne olduğu" sorusunun son yıllarda Türkiye'de yapılan tartışmalarda atlandığını ve daha çok "edebiyatın nasıl olması gerektiği" konusunda fikir yürütüldüğünü söyledi. Mutman, bu tartışmada bir tarafın "çağa ayak uydurmak"tan söz ederek tanıtım, promosyon ve reklamın mutlak gerekliliğini savunduğuna dikkat çekti. Diğer taraftakilerin ise yaşanan şeyin metalaşmanın bir ileri adımından başka bir şey olmadığını, edebiyatın medya ve pazarlama şirketleri tarafından yönetildiğini ve böylece haksız bir rekabet ortamı oluşturulduğunu ileri sürerek yakındıklarını dile getirdi. Bu nedenle Mutman, söz konusu tartışmanın, kaynağını toplumdaki altüst oluşlarda bulan, tarihsel bir tecrübe olarak değerlendirilebileceği-

ni ifade etti.

Mutman, bu tartışmadan yola çıkarak, tanıtım ve promosyon olgusunun önünde durulması imkânsız bir gelişme ve bu süreçte de edebiyatın genel bir pazarlaşma ve metalaşma hareketinin parçası olduğunu görmenin zorunluluğunu ileri sürdü. Mutman'a göre, 20-25 yıl öncesinin kitapçılarının yerini zincir mağazaların alması ve hatta kitabın süpermarketlerde deterjanlarla yan yana satılmaya başlaması yaşanan bu süreci gözler önüne sermektedir.

Mutman, bu noktada marketlerdeki kitap raflarında öne çıkan bir tür olarak "cinayet edebiyatı"na dikkati çekti ve Adorno'nun ünlü bir saptamasına yer verdi: "Ne zaman ki bir toplumda cinayet romanları yazılmaya başlar, orada artık evde oturup öldürülmeyi bekleyen bir burjuva vardır". Son 15 yılda, Türkiye'de cinayet romanlarının sayısı arttığını belirten Mutman, buradan başka bir konuya geçerek Türkiye'deki burjuva sınıfının televizyondaki kültür ve sanat programlarını takip ederek ve kitap-müzik mağazalarının "çok satanlar" listelerindeki kitapları okuyarak entelektüel bir aktivite içine girdiklerini zannettiklerinden söz etti. Mutman, tüm bu gelişmelerin eleştirel

bir bakışla değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürdü. Ona göre edebiyatın kültür sanayisinin bir parçası hâline gelmesi sonucunda metalaşması eleştirilmelidir; çünkü bu sürecin edebiyata zarar verdiği kuşkusuzdur. Burada daha çok reklam olgusu üzerinde duran Mutman, "âdeta okumamıza izin vermeyen bir olgu olarak karşımıza çıkan televizüel reklam, okumanın ve yazmanın niteliğine ilişkin bir dönüşümü işaret eder" dedi. Mutman'a göre bu durumun sonucu, giderek biçimsel olarak mükemmel

edebiyatın doğmasıdır. Dolayısıyla tek çarenin edebiyatı yeniden icat etmek olduğunu söyleyen Mutman, geçmişte bunun defalarca yapıldığını ve bugün edebiyatın vitrindeki yerini aldıktan sonra da metalaşmanın olumsuz etkilerinin ancak bu şekilde silinebileceğini ifade ederek konuşmasını bitirdi.

İkinci panelist Ahmet Gürata, kültürün ve edebiyatın gerçekte 15. yüzyılda matbaanın kurulmasından bu yana bir değişim geçirdiğini, ancak bu değişimin son 20-30 yılda küreselleşme ile daha da arttığını belirterek konuşmasına başladı. Gürata da Mutman gibi, yaşanan bu değişim sürecinde edebiyatın pazarlanır bir meta hâline geldiğini söyleyerek hangi kitapların basılacağına ve satılacağına yayınevlerinin büyüklüğüne göre karar verilmesinin ve dolayısıyla bu alanda yaşanan tekelleşmenin ciddi bir sorun olduğuna işaret etti. Bu yaşananlar karşısında aydınların aldığı tutuma değinen Gürata, bazılarının kültürün görece özerk bir alana sahip olduğunu ve bu alanın genişletilmesi gerektiğini savunduklarını, bunun için de kültürün piyasa ilişkilerinden bağımsız olması gerektiğini ileri sürdüklerini dile getirdi. Gürata, buna karşılık başka bir grubun da, yaşanan gelişmelere direnemeyeceklerini, o hâlde kültürü piyasa

ilişkilerinden soyutlamak yerine var olan durumun düzeltilmesi gerektiğini düşündüklerini söyledi.

İlk tutumda ileri sürüldüğü gibi kültürün, gerçekten de kitabın piyasa mantığı ile açıklanabilecek bir şey olmadığını düşünen Gürata, bunun sebebinin kitabın ekonominin temel ilkelerine aykırı olarak kıt bir ürün olmaması, üstelik kullanıldığında veya paylaşıldığında değerinin düşmemesi olduğunu belirtti. Gürata'ya göre "Bir kitabı nasıl tüketiriz?" sorusunun cevabı "düşünerek" veya "okuyarak" olabilir; ancak, piyasa mantığının tersine kitap, düşünüldüğünde veya okunduğunda değeri düşen bir şey değildir. Bu nedenle Gürata, piyasanın gayri maddi olan kitabı maddileştirmeye, başka bir söyleyişle tüketilen bir nesne hâline getirmeye çalıştığını ileri sürdü. Ancak ona göre bu da sorunlu bir süreçtir. Çünkü gelecekte kitap basılan değil, elektronik ortamlarda okunan bir nesneye dönüştüğünde, bu kez mülkiyet sorunu gündeme gelecektir. Bu noktada Gürata, edebiyat ve kültürün ekonomik bir mesele olmadığını, daha çok ahlaki bir mesele olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etti. Bununla birlikte Gürata, kültürün piyasa ekonomisinin ilkelerine ters düşmesine rağmen, yine de bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini belirtti. Ek olarak, bu ortamda ortaya çıkan fikrî mülkiyet hakları ve korsan kitap basımı gibi sorunlara da değinen Gürata, aydınların tartışması gereken konunun kitap basımı ve dağıtımıyla ilgili sorunlar olduğunu ileri sürdü. Ayrıca piyasadaki tekelleşme eğilimlerinin, dağıtımına sokulacak kitapların piyasa ekonomisinin öngördüğü biçimde belirlenmesi nedeniyle kimi kitapların basımı veya dağıtımına imkân vermeyen kapalı bir sistemin oluşmasına sebep olduğunu ileri sürerek sinemada da benzer sorunların yaşandığını ifade etti. Ancak, "Sonbahar" filmi için uygulanan yöntemle, alternatif bir dolaşım sistemi geliştirildiğini, böylece filmin çok sayıda insana sorunsuzca ulaşabildiğini belirten Gürata, kitaplar için de benzer bir sistemin geliştirilerek var olan sorunların çözülebileceğine işaret etti.

Üçüncü konuşmacı Gürsel Korat, konuşmasına "medya", "kültür" ve "edebiyat" kavramlarını tanımlayarak başladı. Korat'a göre "medya", iletişim ortamı; "kültür", toplumun teknolojik ve değerler birikimi, iktisadi, estetik ve entelektüel üretim süreçlerinin bileşkesi; "edebiyat" ise yazı ve söz üzerinden insana dair estetik soyutlamalar biçiminde tanımlanabilir. Buna göre medyanın amaçları, kültür ve edebiyatın amaçlarından farklı olarak kâr, propaganda, bildirişim ve yönetim gibi nesnel süreçlerde etkili olmaktır. Korat, medyanın bu hedeflerine iki yönleme ile ulaşmaya çalıştığını belirterek ilkinin İnternet üzerinde "en çok tıklanan haber" şeklinde ibarelerin yer almasıyla tezahür ettiğini, ikincisinin ise medyada görsel tekniklerin çok fazla kullanılmasıyla önceden söz ve kavrama dayalı olan insan algısının, göz ve eylem düzeyine geçerek çarpıtılması şeklinde ortaya çıktığını, böylece "medya okuryazarlığı" kavramının "medya bakar-izlerliği"ne dönüşebileceğini ileri sürdü. Korat'a göre bütün bunların sonucu olarak kavramsal değil görsel düzeyde algılayan, okuduklarını çabucak tüketmek isteyen, tasvir ve tahlillere tahammülü olmayan yeni bir okur tipi ortaya çıkmaktadır ve bu durum gelecekte kavramların yok olmasına, dolayısıyla da edebiyatın geriye doğru gitmesine sebep olacaktır.

Korat, Gürata'nın ileri sürdüğü kültür ve edebiyat ürünlerinin ekonomik ilkelere uymama sorununu başka bir yönüyle ele aldı. Ona göre edebiyat ürünleri, bir gıfret gibi piyasaya çıktığı anda

toplumun bütün kesimlerini etkileme ve çabucak tüketilme potansiyeline sahip değildir. Bu durum da onun üretildiğini ama tüketilmediğini, biriktirildiğini gösterir. Bu sebeple, medya onu bir haber veya nesne gibi "en çok tıklanan haber" şeklinde sunar. Böylece edebiyat, kültür endüstrisinin bir parçası hâline gelir ve estetik değerinin yanında bir nesne olarak da "kullanılma değeri" kazanmış olur. Bu nesneleşme sürecinde, yazılanlardan çok yazarın öne çıktığını ve edebiyatın bir tür magazine dönüştüğünü söyleyen Korat, sonuç olarak edebiyatın bir ürün olarak medyanın olumsuz etkilerine kapıldığını ileri sürdü.

Son panelist olan Nebi Özdemir ise konuşmasında diğer panelistlerden farklı olarak kültür ekonomisinin değil, sözlü kültürün medyada nasıl bir değişim geçirdiği ve nasıl kullanıldığı üzerine bir konuşma yaptı. Özdemir, öncelikle gerçekte edebiyatın, kültürel ekonomik bir süreç olduğunun kabul edilmesi gerektiğini söyledi. Buna dayalı olarak, oldukça geniş bir alanda birçok argüman ileri süren Özdemir, edebiyatın yalnızca bir yaratım değeri olmadığını, Türkiye'deki Batılılaşma hareketlerinin temelinde sözlü kültürdeki bir toplumun yazılı kültüre aktarılması projesi olduğunu ve bu projenin de medyanın desteğiyle gerçekleştirildiğini ifade etti. Özdemir ayrıca sözlü kültürün sık sık ötelendiğini, sonuçta yazılı kültür ile sözlü kültür arasında kalmış bir toplum hâline geldiğimizi ve toplumun bu hâliyle medya için önemli bir hedef kitle oluşturduğunu da sözlerine ekledi. Özdemir, "Medya, başından beri toplumumuzu gerçekten yazılı kültüre geçirmek istemiş midir?", "Yerelin geleneği, kentlinin medyası mı var?", "Medya gelenekten ne ölçüde besleniyor?", "Kentteki gerçek bir gelenek mi, yoksa kente yaratılan sahte bir gelenek mi?", "Medya, geleneği yaşatır mı, yozlaştırır mı?", "Promosyon ürününe dönüşen bir edebiyatla mı karşı karşıyayız?", "Geleneğin aktif dinler kitlesi, radyoyla pasif dinler kitleye mi dönüştü?", "Radyo edebiyatı mı var, yoksa radyoda edebiyat mı?" gibi sorular sorarak devam etti. Konuşmasının son bölümünü ise geleneğin medyada nasıl kullanıldığına ilişkin açıklama ve örneklerle ayırarak bu bağlamda radyolardaki okuma saatlerinin, arkası yarınların ve televizyonlardaki pembe dizilerin halk hikâyeciliği geleneğiyle ilişkilendirilebileceğini söyledi. Örneğin, "Kurtlar Vadisi" dizisindeki Polat Alemdar tipinin de Köroğlu geleneğiyle paralellikler taşıdığını, Yurttan Sesler Korosu'nun yaptığı derlemelerin geleneğin popülerleşmesinde rol oynadığını, İsmail Dümbüllü'nün geleneksel Türk tiyatrosunu sinemaya, Özyay Gönülüm'ün de Dede Korkut'u radyoya, Adile Nâşit ve Rüştü Asyalı'nın masal anlatma geleneğini radyo ve televizyona taşıdığını, sinemanın tasavvufi gelenekten yararlandığını, günümüzde *Harry Potter* ve *Yüzüklerin Efendisi* gibi filmlerin kökeninde, Karac'oğlan ve Malkoçoğlu'nda olduğu gibi, mitoloji ve efsanelerin yattığını ileri sürdü. Özdemir, son olarak "istemek de istemesek de, edebiyat üzerine toz kondursak da kondurmasak da, şu anda medyayı tartışıyorsak bu önemli bir dinamik olarak devam edecektir" diyerek konuşmasını tamamladı.

Öğretim görevlileri ile öğrencilerin yoğun katılımıyla gerçekleşen panelde konuşmacıların, medyanın, kültür ve edebiyatla kurduğu ilişki üzerine farklı tezler savunmaları dinleyiciler tarafından ilgiyle karşılandı. İzleyicilerden gelen soru ve yorumlar çerçevesinde yürütülen tartışmalarla panel sona erdi.

“Öyküyü Birlikte Yaratıyoruz”: Elif Şafak’la Özel Bir Söyleşi

R. Aslıhan Aksoy Sheridan

Yapıtları, 1997 yılında yayımlanan *Pinhan*’dan başlayarak 2009 yılında yayımlanan *Aşk*’a kadar, gerek Türkiye’de gerek dünya çapında geniş okur kitlelerine ulaşan ve son on yılda Türk edebiyatının en dikkat çekici yazarlarından biri olduğunu kanıtlayan Elif Şafak’a, kendi edebiyat dünyasının kapılarını *Kanat* okurlarına içtenlik ve açık yüreklilikle açtığı için teşekkürlerimizi sunarız.

dünyasındaki ve sizin edebiyat hayatınızdaki gelişmelerle ilişkili olarak bu ayrımın geçerliliği konusunda neler söylemek istersiniz?

Doğru, bazı eleştirmenler, daha popüler bir edebiyata yönelerek “yüksek edebiyatı” terk ettiğim yolunda eleştirmekte beni. Öncelikle şunu söylemeliyim ki, ben bu ayrımlara inanmıyorum. Bir kere “yüksek edebiyat” ne demek? Daha “derinlikli” bir edebiyat mı? Bir roman binlerce, hatta milyonlarca insan tarafından okunuyorsa, onun aslında sığ olduğu anlamına mı geliyor bu? “Yüksek edebiyat” deyiminin sıklıkla kullanılması altında büyük bir seçkinlik fikri saklı ve ben seçkinlikten hoşlanmıyorum. Ben, yazar ve okur arasında bir hiyerarşi bulunduğunu düşünmüyorum. Kendimi kesinlikle metnimin, romandaki karakterlerin ve tabii okurlarımın üstünde konumlandırmıyorum ben. Yatay düzlemde işleyen ve eşitlikçi bir bağ bulunmalı aramızda bence: okur, kitap ve yazar arasında. Öyküyü birlikte yaratıyoruz biz.

Hem ilk romanınız *Pinhan* hem de *Aşk*, tasavvufi izlekler üzerinde gelişmekte. Ancak bu iki romanda kullanılan sözcük dağarları arasında belirgin bir ayrım göze çarpıyor. Bu ayrım sizin tasavvufa yönelik yaklaşımınızdaki bir değişimle ilişkili mi? Öyleyse, bu değişimden biraz söz edebilir misiniz?

Pinhan benim ilk romanım ve benim gönlümde özel bir yeri var. Bu romanı 23 yaşındayken yazdım. Gençtim, ancak çok “sarhoş”tum ve bu yüzden de romanı yazdığım yaşta değiildim. Baştan başa tasavvuf aşkıyla doluydum ve bu romanı bu aşkla, bu aşkla yazdım. *Pinhan* yalnızca pek çok Osmanlıca sözcük ya da tasavvufi kavram içermiyor, aynı zamanda katman üstüne katman da içeriyor. *Aşk* ise, hem üslup hem de yapı bakımından bütünüyle farklı. *Aşk* dışa dönük. İçten dışa doğru bir enerji yayıyor. *Pinhan* kendini saklamayı seviyor, romanın adı bile “gizli/saklı” demek zaten. İki kitabın enerjisi birbirinden çok farklı, çünkü ben onları yazarken farklı birer insandım. Hayat değişimle ilgili. Yazmak değişimle ilgili. Her bir kitap beni değiştiriyor ve farklı bir insan kılıyor.

***Bit Palas*’ta *Binbir Gece Masalları*’nın karmaşık çerçeve hikâye yapısına benzer bir kurguyla karşılaşıldıkça, *Pinhan* ve *Aşk*’ta ise Mevlana’nın *Mesnevi*’sinin ve genel olarak tasavvufun etkileri göze çarpıyor. Bu yapıtlardan başka, yapıtlarınızın, gerek Türkçe gerek diğer dillerde üretilmiş daha eski ve “klasik” edebiyatla ilişkisi konusunda neler söylemek istersiniz? “Doğu”nun klasik edebiyatına özellikle ilgi duyduğunuz söylenebilir mi?**

***Aşk* romanında ortaya konan aşk anlayışıyla geleneksel tasavvufi aşk anlayışı arasındaki ilişki ve bu bağlamda böyle bir aşk anlayışının modern dünyaya sundukları konusundaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?**

Tasavvuf, yekpare bir bütün değil. Ben onu daha çok, sayısız renkten oluşan bir duvar halısı gibi görüyorum. Tasavvufun, aynı yöne akan, aynı okyanusa doğru akan pek çok dere, ırmak ve su kanalları gibi olduğunu düşünüyorum. Benim romanımda yaptığım, kendi su yolunu göstermekti. *Aşk*’ta tasavvuf, teorik bir bilgi bütünü olarak sunulmuyor. Yaşayan, soluk alan, hareket eden bir öykü bu. Bu anlamda, bugünün modern dünyasında ve bu modern dünyada yaşayan bizler için, tasavvufun ne anlama geldiğiyle ilgileniyorum ben. Kilometrelerce ve yüzyıllarca ötede görünse de, Mevlana’nın felsefesinin bugün de bizi nasıl cezbettiğini ortaya koymak istiyorum.

***Aşk* romanının yayımlanmasıyla birlikte, Türkiye’de bazı eleştirmenler, edebiyatınızda daha “popüler” bir yaklaşım sergilemeye başladığınız yönünde eleştiriler yöneltti size; oysa daha önceki romanlarınız genel olarak “yüksek edebiyat” ürünü olarak değerlendirilirdi. Günümüz edebiyat**

Benim yazarlık deneyimim, birleştirmelerle ve bağlantılar kurmakla çok ilgili. Ben bir şeyler, öyküler, kültürler arasında bağ kurmayı seviyorum... Sentezlerin gücüne ve güzelliğine inanıyorum. Kurmaca yazarken kadınların ve sözlü kültürün mirasıyla, daha erkek egemen olan yazılı kültürün temelleri arasında bağlantılar oluşturmak hoşuma gidiyor. Benzer biçimde, Doğu ve Orta Doğu tahkiye gelenekleriyle Batılı edebî türleri, özellikle de romanı birleştirmeyi seviyorum.

Ulusal edebiyatlar genellikle yapıtların yazıldığı dil üzerinden nitelendirilerek kategorileştirilmekte. Sizin *Araf* ve *Aşk* romanlarınızı önce İngilizce, diğer romanlarınızı ise Türkçe yazdığınız düşünülürse, bu yapıtların ya da çevirilerinin İngilizce ya da Türkçe edebî geleneklere “aidiyetleri” konusunda ne söylemek istersiniz?

Sorunuzu anlıyor ve saygı duyuyorum. Ancak kategorileri kullanırken daha esnek olmamız gerektiğini düşünüyorum ya da belki de yepyeni kategoriler yaratmalıyız. Eski / klasik kategoriler, günümüz dünyasının karmaşık gerçekliğini anlatmaya yetmiyor. İçinde bulunduğumuz, bir devrim çağı; göçler, dönüşümler ve küresel etkileşimler çağı. Doğru, birden fazla dilde yazan çok sayıda yazar yok, ancak birkaç yazar var ve daha önemlisi,

bugünün dünyasında kendini başka bir dilde ifade eden ve birden çok dilde rüya gören binlerce ve binlerce insan var.

Ben bir Türk yazarım ve kendimi bu kültürle derinden etkileşim içinde hissediyorum. Ancak aynı zamanda bir dünya vatandaşıyım. Diller arasında da, kültürler arasında gidip geldiğim gibi yolculuk ediyorum. Ben bir geziciyim, bir göçebeyim. Benim için, kurmaca, bütünüyle “yolculuklar”la ilişkili zaten. Aynı anda, hem yerel hem de evrensel olmak mümkün. Bir pusula gibi. Pusulanın bir ucu, değişmez ve sabittir; yerel olandır bu. Diğer ucu ise, büyük, geniş bir daire çizer ve dünyayı dolaşır. Evrenselidir bu. Ben kurmaca yazarlığımı da böyle yorumluyorum.

Göç, göçmenlik ve “göçebelik” gibi izleklerle yapıtlarımızda sıklıkla karşılaşılıyor. Bu izleklerin sizin edebiyat dünyanızdaki yeri ve kendi yaşam deneyimleriniz ya da genel dünya görüşünüz açısından taşıdığı öneme ilişkin neler söyleyebilirsiniz?

Bu izleklere ilgilim, kısmen kendi hayatımın bir yansıması. Anne olana kadar, hayatımı bir bavul eşliğinde yaşıyordum sürekli. Beni bekâr bir anne büyüttü ve aile yaşantısı, ancak uzaktan gözlemlediğim, kendimi parçası hissetmediğim bir şeydi. Böylece göçebe yaşam biçimi çocukluğumdan beri benimleydi. Böyle olmakla birlikte, bu izleklerin benim için entelektüel ve felsefi açıdan da çok önemli olduğunu vurgulamalıyım. Bir göçebe ya da gezici sürekli gezinmektedir. Nereye giderse gitsin, içinde bir yabancılaşma duygusu taşır. Paradoksal bir biçimde, farklı yerlerde de aynı ölçüde “evinde”dir.

Özellikle Marquis de Sade, Charles Baudelaire, Fyodor Dostoyevski, ve Georges Bataille gibi yazarların yapıtlarında karşımıza çıkan kötülüğün estetik temsiliyle kötülük izleği Batı edebiyatında sıklıkla işlenmiştir. Ancak Türk edebiyatında ya da sizin yapıtlarınızda, bu izleğin pek sıklıkla karşımıza çıkmadığını görüyoruz. Bu görüşe katılır mısınız; sizce bu durumu nasıl açıklamalı?

Evet, bu görüşe katılıyorum; benim de çok merak uyandırıcı bulduğum bir soru bu. Türk romanlarıyla Rus romanları arasında, “kötülük” konusunu işleme biçimleri bağlamında, büyük bir ayrım söz konusu. Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk romanlarında kötülüğün estetik temsili bulunmayışı konusunda çok değerli bir içgörü sunuyor bize. İçimize bakmak yerine, Şeytan’ı hep dışarıda aradığımız için mi bu böyle? Belki bir yanıyla böyle. Oysa bizim kültürümüzde derinlere kök salmış bir tasavvuf geleneği bulunuyor ve bu felsefe içimize bakmamızı söylüyor bize. Türkiye’de en baştan beri romanlar, toplumu modernleştirme ve Batılılaştırma konusunda can alıcı bir rol oynamakta. Pek çok romancı, okurlarını eğitmek ve yönlendirmek “misyonu” da taşıyarak yazdı. Bu da, bir “baba romancılar” geleneği yarattı. Sonuçta, karakterler metne bir mesajı aktarmak için yerleştirildi. Ancak bu yaklaşım, içsel çelişkiler barındıran derinlikli karakterler betimleyebilmeye pek de yaramadı. Üzerinde hepimizin düşünmesi gereken bir konu bu.

Kendinize ve kendi edebiyat dünyanıza en yakın bulduğunuz yazarlar kimler? Sizi ve edebiyatınızı en çok etkilemiş olanlar hangi yazarlar ya da yapıtlar?

Kendimi pek çok yazar ve felsefeciyle yakından ilişkili hissediyorum. Bazen üslup bakımından oluyor bu ilişki, bazen duyguda ve bazen de hiçbir nedene bağlı olmadan. Bu yazarların bazıları günümüzden, bazıları geçmişten. Size hemen bir çırpıda, Gabriel García Márquez, Lev Tolstoy, Fyodor Dostoyevski, Joyce Carol Oates, Edgar Allan Poe, Honoré de Balzac, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sevgi Soysal, Oğuz Atay, İhsan Oktay Anar ve Iris Murdoch’u ne kadar çok sevdiğimi söyleyebilirim. Her biri hayatımın farklı dönemlerinde beni etkiledi ve etkiliyor. Ancak şunu açık yüreklilikle söyleyebilirim ki bir edebiyat eleştirmenin benden çok daha iyi yanıtlayabileceği bir soru bu. Çünkü bir akademisyen, benzerlik ve ayrımları çok daha iyi ve nesnel bir biçimde ortaya koyabilir aslında.

Şu ara hangi yazarları okuyorsunuz?

Gazali ve Şeyh Galip okuyorum. Ayrıca Boris Akunin de okuyorum ve yazdıklarını çok beğeniyorum.

Anne olmanın yazarlığınıza etkileri konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Bir kadın romancı ve aynı zamanda bir anne olmak, dengeyi kaybetmeden havada birçok topu birden hokkabazca çevirmeye çalışmak gibi. Roman yazarken çok yoğun çalışırım ve bu yüzden dengeyi kaybetmemeyi öğrenmek benim için oldukça güçlü. İlk çocuğumun doğumundan sonra, uzun süreli bir depresyon yaşadım. Annelikle yazarlığı nasıl uyumlu kılacağımı bilemedim. Zamanla bunu daha iyi öğrendim. Tek otobiyografik yapıtım olan, önceki kitabım *Siyah Süt*’te bu deneyimi anlattım. Depresyon deneyimi hakkında yazmak benim kendimi yenilememi sağladı. Kulağa tuhaf gelebilir; ancak, eğer o depresyonu yaşayıp dibe vurmasaydım, içsel uyumu yakalamam ve dolayısıyla *Aşk*’ı yazabilmem çok daha uzun süre alabilirdi.

Başlangıcından bugüne bir yazar olarak deneyiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yazmak, benim varoluşsal tutkalam, parçalarımı bir arada tutuyor, bana bir süreklilik duygusu veriyor ve hayatıma bir merkez sağlıyor. Zamanla, eski ve evrensel hikâye anlatma geleneğini takdir etmeyi öğrendim ve kendimi bu geleneğin bir parçası olarak görüyorum. Tasavvuf da bana çok şey öğretti. İki karşıt yanım olduğunu söylemeliyim aslında. Bir yanda, romancı olmanın getirdiği “ego” duruyor. Böylece öyküleri “yarattığımı” hissediyorum. Diğer yanda ise, kendimi bir kalem gibi duyumsuyorum ve bu anlamda da “yaratıcı” falan değilim. Kendimi bir araç ya da bir yere bağlanan bir köprü gibi hissediyorum. Öykülerin kendileri bana geliyor; beni onlar seçiyor, ben onları değil. Yazmak zamanla benim için daha mistik bir boyut taşımaya başladı. Ancak değişmeyen bir şey, benim bu sanata duyduğum sevgi ve ihtiyaç.

Yüreğime çok yakın pek çok konu üzerine yeniden düşünmeme yardımcı olan bu harika sorular için çok teşekkür ederim.

Journal of Turkish Literature’ın 6. sayısındaki aslından çeviren: R. Aslıhan Aksoy Sheridan.

<sheridan@bilkent.edu.tr>

Çağının Sıradışı Yazarı Evliyâ Çelebi ile Seyahatnâme'yi Yeniden Okumak Derya Tüzin

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi bünyesinde 3-5 Nisan 2008 tarihinde düzenlenen "Çağının Sıradışı Yazarı ve Eseri: Uluslararası Evliyâ Çelebi ve *Seyahatnâme* Sempozyumu"nda sunulan bildiriler, geçtiğimiz Aralık ayında Dr. Nuran Tezcan tarafından *Çağının Sıradışı Yazarı Evliyâ Çelebi* adı ile yayımlandı. Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan kitap, yurt içi ve yurt dışından sempozyuma katılan uzmanların *Seyahatnâme*'nin farklı yönlerine odaklanan otuz aşkın bilimsel araştırma-inceleme yazısını içeriyor. Uzun yıllar, Evliyâ Çelebi ve *Seyahatnâme*'si üzerine bilimsel çalışmaları sürdürülen Dr. Nuran Tezcan'ın uluslararası alanda ikinci kez düzenlemiş olduğu sempozyum, Türkiye'de bir ilk olarak gerçekleşti. Yapmış olduğu bilimsel yayınlarla *Seyahatnâme*'ye ve dolayısıyla Evliyâ Çelebi'ye yönelik ön yargılı tutumun değişmesine katkıda bulunan Tezcan, bu yayımla da *Seyahatnâme*'nin çok yönlülüğünün bir kez daha gözler önüne serilmesine aracı oldu.

Osmanlı coğrafyası, tarihi ve kültürünün izlerini sürmek için eşsiz bir kaynak olmasının yanı sıra otobiyografik özellikleriyle, hem Evliyâ Çelebi'yi tanımamıza olanak veren hem de edebî anlamda bir Osmanlı yazarı ile gerçek bir buluşma sağlayan *Seyahatnâme*'yi Evliyâ Çelebi, 1680'li yıllarda Mısır'da kaleme almıştı. 1742'de İstanbul'a geldiğinde ise yazılmasının üzerinden yaklaşık 60 yıl geçmiş olmasına rağmen ondan haberdar olanların sayısı bir elin parmaklarını geçmemişti. 10 ciltlik uzun soluklu bir gezi kitabı olarak türünün en hacimli örneği olan *Seyahatnâme*'yi 1814'te bilim dünyasına tanıtan ve ardından kısım İngilizceye çeviren Hammer-Purgstall olmuştu. Bu tarihten sonra da Avrupa akademi çevrelerince önemli bir araştırma-inceleme konusu olan *Seyahatnâme*, Türkiye'de ön yargılı değerlendirmelerin ve klişe bakış açılarının etkisiyle edebiyat araştırmalarının alanına girmemiştir. Ancak gerçekle kurgu arasında gidip gelen anlatımı, farklı özellikleri, kendine özgü dil ve üslubu fark edildikçe nesnel bir yaklaşımla değerlendirilmeye başlanmıştır.

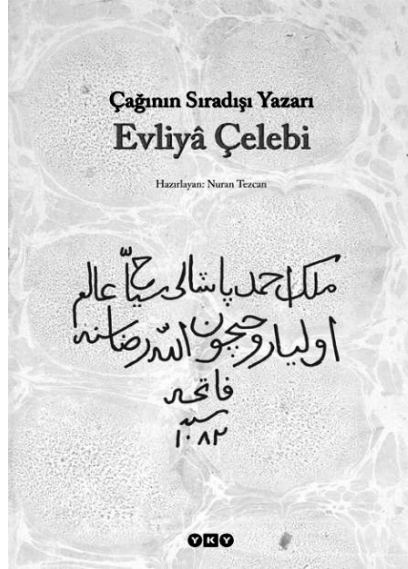
Bu bağlamda, *Çağının Sıradışı Yazarı Evliyâ Çelebi*, Batı'da Evliyâ Çelebi ile ilgili çalışmaların yoğunluğuna karşın Türkiye'deki edebiyat çevrelerinin Evliyâ'ya gereken ilgiyi göstermemiş olmasını telafi etmeye çalışan bir etkinliğin sonucudur. Kitapta yer alan bildiriler, eserin içeriğinin yoğunluğunu kanıtlayacak çeşitlilikle araştırma yazılarıdır. Bu bilimsel irdeleme ve yorumlar Evliyâ Çelebi ve yaşadığı dönem ile edebiyatımızın geçmişle gelecek çizgisindeki konumuna ilişkin kapıları aralarken aynı zamanda Evliyâ ve eseri ile ilgili merakın artmasına aracılık etmekte, yeni bakış açılarına ve araştırmalara zemin hazırlamaktadır.

Seyahatnâme odaklı bu yazılar, Osmanlı'da müzik kültürü, yeme içme âdetleri, çeşitli hastalıkların tedavi yöntemleri, Osmanlı'da kullanılan silahlar, halk ağzları, farklı dillerin Evliyâ'nın kullandığı dildeki etimolojileri, Türkçenin fonetiği, Evliyâ'nın "öteki"ne bakışı, *Seyahatnâme*'nin günümüz edebiyatına etkileri ve bu bağlamda karşılaştırılması, *Seyahatnâme*'nin dil, üslup, tür özelliklerinin farklı bakış açılarıyla yorumlanması, Osmanlı toplumundaki çeşitli geleneksel yargıların Evliyâ'daki yorumu, Evliyâ'nın ve Osmanlı'nın Anadolu'daki geçmiş kültürlerle ilişkin bilgisi, Evliyâ'nın verdiği bilgilerin günümüz koşullarında saptanması ve Evliyâ Çelebi'nin duvar yazıları aracılığıyla geleceğe bırakmış olduğu yeni varlık kanıtları gibi çok geniş bir yelpazedeki bilgi ve yorumları içermektedir.

Enis Batur, sempozyum kitabında yer alan "İstanbul" başlıklı yazısında *Seyahatnâme*'nin zenginliğini gerçek bir klasik oluşuna bağlar: "Klasikler, bizi kendilerinden, varoluş, ortaya çıkış dönemlerinden ayıran geniş zaman diliminin ağırlaştırdığı, yoğunlaştırdığı büyük sulardır. Yüksek debileri, güçlü akıntılarıyla geçip gittikleri topraklardan söktükleriyle gitgide daha ağır, daha yoğun, geleceğe doğru koyulaşarak ilerlerler (21)". *Seyahatnâme*'nin günümüze taşıdıkları, yapılan bilimsel çalışmalarla her geçen gün biraz daha yoğunluğunu ve özgünlüğünü göstermektedir. Klasik olması dolayısıyla eserin bu yönünün nesnel bir şekilde somut olarak açığa çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenlerle de, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında uzun yıllardır yapılan çalışmaların yanı sıra *Çağının Sıradışı Yazarı Evliyâ Çelebi* de bu yolda atılan adımları sıklaştırma aracılığı üstlenmiştir.

Çağının Sıradışı Yazarı Evliyâ Çelebi'de yer alan çalışmalar hem nicelik hem de nitelik bakımından dikkat çekmektedir. Bunlardan bazılarında burada değinmek kitapla ilgili somut yargıların oluşmasına katkı sağlayacaktır. Örneğin, Nuran Tezcan'ın, "17. Yüzyıl Osmanlı Türk Edebiyatı ve *Seyahatnâme*" başlıklı yazısı çarpıcı tespitler içermektedir. Tezcan'ın bu yazısı, 17. yüzyıl nesir edebiyatı içinde Evliyâ Çelebi'nin ayrıksı konumunun nasıl anlamlandırılması gerektiğine dair belirlemeler içerir. *Seyahatnâme* gerek üslup ve dili, gerek kurgusuyla türünün tek örneğidir; yüzeysel okuma ve değerlendirmeler ancak onunla ilgili ön yargıları besler. Tezcan da haklı olarak *Seyahatnâme*'nin edebî değerinin anlaşılması ve bu yönüyle araştırma nesnesi olmasının yolunun, esere Osmanlı edebiyatının estetik anlayış ve bakış açısının ötesine geçilerek bakılmasıyla mümkün olacağını söylemektedir. Tezcan'a göre, "şairlerin yazar olduğu bu edebiyatta şairle yazarın ayrıldığı kavşak" olan Evliyâ Çelebi, "nesnel bilgi ile kurmacanın sarmalında" (388) yaşadığı dönemin klişelerinin dışına çıkarak değerlendirilebilecek bir

başyapıttır.

Tansu Açıık ise bize *Seyahatnâme*'nin başka bir yönünü gösterir. "Evliyâ Çelebi'de Yunan- Roma Dünyası" başlıklı yazısında, Osmanlı'nın başka kültürlerle olan ilişkilerini Evliyâ'nın vermiş olduğu bilgilerden hareketle ele alması, varmış olduğu sonuçlar bakımından değerlidir. Açıık, bu çalışmasıyla bir Osmanlı entelektüelinin Yunan-Roma uygarlığına dair bilgi ve algısını ortaya koyar. Açıık'ın ayrıca Evliyâ Çelebi'nin geçmiş tasarımı basit bulan ön yargılı değerlendirmelere karşılık olarak günümüzde "ortaöğretim ders kitaplarında dünya uygarlıkları üzerine hiçbir şey söylemeyen acınacak hâldeki ders kitaplarını" hatırlatması manidardır.

Ersu Pekin'in "Evliyâ Çelebi Müzik Değişiminin Neresinde?" başlıklı titiz ve kapsamlı araştırması da kitapta yer alan önemli yazılardan. Pekin'in büyük bir emekle ulaştığı kaynaklara dayanarak ince ayrıntılara inen özgün sentezlerle varmış olduğu sonuçlar, 17. yüzyıl Osmanlı müziği hakkında yeni bilgiler içermesi ve *Seyahatnâme*'de dönemin Osmanlı müziğinin Evliyâ Çelebi tarafından nasıl aktarılmış olduğunu göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Evliyâ Çelebi'nin *Seyahatnâme*'nin yanı sıra dikkat çeken başka bir yönü ise geçtiği yerlerde bırakmış olduğu belge niteliğindeki duvar yazıdır. Daha önce farklı şehirlerde Evliyâ'nın dört duvar yazısı tespit edilmişti. Yakın zamanda P. Stathi tarafından yayımlanmış olan ve Evliyâ adına düzenlenmiş pasaport niteliğindeki Yunanca bir belgenin Nuran Tezcan tarafından çevrilip *Seyahatnâme*'deki bilgilerle yorumlanması ile Evliyâ'nın izleri daha da netleşmeye başlamıştır ("Evliyâ Çelebi'nin Belgesel İzi 'Papinta Kâğız' ". *Toplumsal Tarih* 16 [Mayıs 2007]: 31-35). Mehmet Tütüncü ise kitapta yer alan "*Seyahatnâme*'de Kitabeler ve Evliyâ'nın Hattât ve Hakkâklığı Hakkında" başlıklı yazısında bu buluşlara bir yenisini eklemiş; yıkılan Uyvar Kalesi'nde Evliyâ Çelebi'ye ait duvar yazısının Hollandalı seyyahın kayıtlarında kalan izi ile Karaman (Boyalı Kadı) Pîr Ahmed Efendi Câmii'ndeki yazısını ilk kez burada duyurmuştur.

Kitapta yer alan bir başka önemli yazı ise, uzun yıllar Evliyâ Çelebi üzerine bilimsel yayınlar yapmış olan ve son olarak *Seyahatnâme*'nin tam ve güvenilir yayınına önderlik eden Robert Dankoff'un "Ayıp Değil!" başlıklı yazısıdır. Dankoff bu yazısında, *Seyahatnâme*'den alın-tiladığı çeşitli örneklerle "ayıp" sözcüğünün iki farklı kullanımına dikkat çeker. Kimi zaman Evliyâ'nın kişisel yargılarını yansıtan bu sözcük, kimi yerlerde de toplumun farklı kesimlerinden insanların yargılarını taşır. Bu sözcüğün kullanımından hareketle Dankoff'un vermiş olduğu çarpıcı ve bir o kadar da eğlenceli örnekler, hem Evliyâ'nın bakış açısını, hem de Evliyâ'nın anlatmış olduğu toplum kesimlerinin bakış açılarını yansıtmaya ve

geçmişin insan gerçeğini zihnimize boyutlandırması bakımından son derece ilginç sonuçlar sunmaktadır.

Seyahatnâme'yi zengin halk kültürünün yazılı belgesi olarak ele alan M. Sabri Koz ise "*Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*"nden Türk Halk Edebiyatı Üzerine Notlar" başlıklı yazısında, Evliyâ Çelebi'nin sözlü kaynaklardan yaptığı derlemelere ve döneminin halk şairleri ile ilgili verdiği bilgilere değinir.

"Machiel Kiel'in Balkanlar'da Evliyâ Çelebi ile Geçen 40 Yılı" ve Pierre MacKay'ın "Evliyâ Çelebi Seyahat Anlatımlarında Gerçek ve Fanteziyi Ayırmak: Sekizinci Ciltten Örnekler" başlıklı yazıları ise, hem içerdikleri bilimsel değerlendirmeler, hem de Evliyâ'nın izini sürerken bir ömür geçirmiş iki bilim insanının Evliyâ tutkusu ve *Seyahatnâme* ile yaptıkları uzun yolculuğu çarpıcı bir şekilde vermeleri bakımından oldukça değerlidir. Kiel, Evliyâ'nın verdiği bilgilerdeki küçük bir ayrıntının geçmişin gerçeğine nasıl ışık tuttuğunu gösterirken; MacKay, Evliyâ Çelebi'nin anlatımında fantezi ile gerçeği ayırmanın titiz araştırma örneğini ortaya koymaktadır.

Kitapta yer alan yazıların çoğunluğunun özgün yorum ve değerlendirmeler içeren bilimsel çalışmalar olmasının yanı sıra sadece var olanı ortaya koyan geleneksel yaklaşımın ürünleri de söz konusudur. Kuşkusuz *Seyahatnâme* hacmi ve çok katmanlı yapısı dolayısıyla derin inceleme ve mesai harcanarak araştırma nesnesi olacak bir eserdir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu kitapta yer alan yazıların haklı olarak *Seyahatnâme*'nin bütününe kapsadığının da altını çizmek gerekir, buradaki çalışmalarda *Seyahatnâme*, bilimsel bir makalenin sınırları içerisinde değerlendirilmiştir. Önemli olan başlangıç ya da giriş niteliğindeki bu çalışmaların daha sonra yapılacak araştırmalara kaynaklık etmesi, yol göstermesi ve çıkış noktası olabilecek

nitelikler barındırmasıdır.

Yarattığı kendine özgü diliyle seyahatini kurgusal bir düzlemde kaleme alan ve bu yönüyle de yazmış olduğu türün sınırları dışına çıkan Evliyâ Çelebi, eserinin hacmi ve derinliği dolayısıyla daha uzun yıllar yeni bilgiler vermeye, tekrar tekrar şaşırtmaya, kendini anlatmaya, hem kendine dair olanı, hem de başkalarını resmetmeye devam edecek. Bunu mümkün kılacak olan ise, *Seyahatnâme*'yi ciddi bir araştırma nesnesi olarak gören araştırmacıların titiz ve sabırlı çalışmaları olacaktır. Evliyâ Çelebi, çağının sıradışı yazarıdır ve bu "sıradışılık" eserinin katmanlarını çoğaltmaktadır. Bundan dolayıdır ki, Nuran Tezcan'ın kitabına seçmiş olduğu başlık bir tesadüfün ötesinde uzun yıllar yapılan çalışmalardan alınmış bir sonuçtur.

Çağının Sıradışı Yazarı ve Eseri:

Uluslararası
EVLİYÂ ÇELEBİ
ve **SEYAHATNAME**
Sempozyumu
3-4-5 Nisan 2008

Almanya'nın Bamberg Şehrinde Çağdaş Türk Edebiyatı Sempozyumu Yapıldı: İki Dünya Arasında / Zwischen Zwei Welten

Nuran Tezcan

Bir üniversite şehri olan Bamberg'de 25 yıl önce kurulan Türkoloji Bölümü, Türk edebiyatına özel bir ilgi duymuş ve Türkiye'den tanınmış şair, yazar ve gazeteciler sık sık Bamberg'e davet edilmiştir. Unutulmamalıdır ki o yıllar, Türk edebiyatına ilginin özel girişim ve gayretlerin ötesine geçmediği senelerdi. Günümüzde ise Almanya genelinde çağdaş Türk edebiyatının farkına varıldı. 1997'de Yaşar Kemal'e "Alman Yayıncıları Barış Ödülü" verildi. 2005'te Robert Bosch Vakfı, "Türk Kütüphanesi" adlı önemli bir çeviri dizisini başlattı. Türkiye'de Kültür Bakanlığı TEDA çeviri desteğini hayata geçirdi. 2006'da Orhan Pamuk, "Nobel Edebiyat Ödülü"nü aldı. 2008 Frankfurt Kitap Fuarı, Türk edebiyatına adandı ve çağdaş Türk yazarları Almanya'daki okuma akşamlarının vazgeçilmez konukları oldu. Böyle bir ilgi, sempozyumları da kaçınılmaz kıldı. İşte bunlardan en yenisi: 30 Kasım ve 1 Aralık 2009 tarihlerinde Almanya'nın Bamberg şehrinde Bavyera Bilim, Araştırma ve Sanattan Sorumlu Devlet Bakanı Dr. Wolfgang Heubisch'in himayesinde, Uluslararası Sanatçılar Evi Villa Concordia'nın gerçekleştirdiği "İki Dünya Arasında-Zwischen Zwei Welten, Çağdaş Türkiye Edebiyatı Sempozyumu ve Okuma Akşamları" idi.

Sempozyum, Villa Concordia'nın direktörü Prof. Dr. Bernd Goldmann ve Bamberg Üniversitesi Filozofi Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Godehard Ruppert'in açış konuşmaları ile başladı. Her iki konuşmacı da Türk edebiyatının Almanya açısından ayrıcalıklı yerine dikkat çektiler.

Fügen Uğur'un (Goethe Institut-İstanbul) yönettiği ilk oturumda Cem Erciyes (Radikal Gazetesi-Edebiyat ve Kültür yazarı-İstanbul) çağdaş Türk edebiyatını, 1980 kırılmasından sonraki açılımının karakteristik özellikleri üzerinde durarak tanıttı ve bu dönemi aynı zamanda Türk edebiyatının yurt dışı platformda yerini alma dönemi olarak niteledi. Monika Carbe (Yazar, eleştirmen ve çevirmen-Frankfurt) Almanya'daki Türk edebiyatı ilgisine genel bir bakış sunarak, bunda Almanya'da doğup büyümüş olan yeni kuşağın ikili kişilik arayışında Türk romanına yönelmelerinin ve bunları Almanca çevirilerinden okumalarının rolünü vurguladı. Almanların ise Türkiye'yi tanıdıkça Türk edebiyatına ilgilerinin arttığını, bunun da Türk edebiyatı çeviri piyasasını güçlendirdiğini belirterek Türk edebiyatı çevirmenlerinin katkılarına değindi.

İkinci oturumda, Almanca konuşulan ülkelerdeki kitap pazarında Türk edebiyatı ele alındı. Sibylle Thelen'in (Stuttgarter Zeitung Hafta Sonu Eki Genel Yayın Yönetmeni) yönettiği bu oturumda Müge Gürsoy Sökmen (Metis Yayınevi-İstanbul), Almanya'da Türk edebiyatının nasıl temsil edildiğini eleştirel bir bakışla irdeledi. Bunun "içimizdeki ötekini tanıtmaya" anlayışına dayandığını ve yapıt seçiminde ön yargıların rol oynadığını vurguladı. İkinci konuşmacı, Türk edebiyatı açısın-

dan önemli yeri olan Unionsverlag (Zürich)'in sahibi ve "Türk Kütüphanesi"nin yayıncısı Lucien Leitess, 1960'larda Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'i ile başlayan modern çeviri sürecinden "Türk Kütüphanesi" dizisine gelinceye kadar geçen dönemi arka planıyla özetleyerek bu son etkinlikte ne denli bilinçli bir adım atıldığını ortaya koydu ve bu diziyi Almanya'daki Türk edebiyatı çeviri tarihinin bir dönüm noktası olarak niteledi.

Üçüncü oturumda çeviri soruları üzerinde duruldu. Claudia Hahn-Raabe'nin (Goethe Enstitüsü Müdürü-İstanbul) yönettiği bu oturumda Jacob Jürgen Becker (Alman Çevirmenler Fonu Yönetmeni ve Berlin Edebiyat Kolokyumu Temsilcisi), Almanya'yı "çevirmenler ülkesi" olarak niteledi, çevirmenlerin sorunları üzerinde durarak Türk edebiyatı açısından ne gibi sorunlar yaşandığını ve hangi girişimlerde bulunduğu anlattı. Türk edebiyatından yaptığı çevirilerle tanınan yazar ve çevirmen Barbara Yurtdaş (Münih) ise yazarın dilini anlayıp aynı şekilde başka bir dile aktarmak gibi ince bir emeğin sahibi olan çevirmenin adının olmadığına dikkat çekerek Türk edebiyatından

Almancaya çeviri yaparken dil bilgisi, söz varlığı ve kültürel çağrışımlar açısından ne gibi sorunlar yaşandığını renkli örneklerle sergiledi.

Okuma akşamında ise Bamberg'in önemli tarihi binalarından olan Villa Concordia'nın salonu 200'den fazla kişiyle doldu. Bamberg şehrinde Türk edebiyatına yönelik böylesi bir ilgi dikkat çekiciydi. Katılımcılar, birkaç Türk öğrenci dışında Almanlardan

oluşuyordu. Bamberg Üniversitesi Türkoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Christoph Herzog'un da katıldığı okuma akşamı, Bavyera Devlet Bakanı Dr. Wolfgang Heubisch ve Robert Bosch Stiftung'un Program Yönetmeni Dr. Bettina Berns'in açış konuşmalarıyla başladı. Bakan Heubisch, Orhan Pamuk'un Nobel ödülü almasının ardından Frankfurt'ta halkın yazara çok büyük ilgi gösterdiğini, böylece Avrupa'nın büyük bir edebiyatı keşfettiğini vurguladı. Türk edebiyatının Batı kültürünü tartışan, politik kırılmaları yansıtan bir edebiyat olduğunu, yazarların kültür elçileri ve edebiyatın ise karşılıklı anlaşmanın ana maddesi olduğunu dile getirdi. Dr. Berns, Türk edebiyatının kolay bir edebiyat olmadığını, aynı şekilde edebiyatın üretim koşullarının da kolay olmadığını dile getirerek Türk yazarların insanlığa çok değerli bir edebiyat sunduğunu söyledi. Almanya'da yetişen tiyatro sanatçısı Recai Hallaç, konuk yazarlar Müge İplikçi, Murat Uyrkulak, Mario Levi ile kısa görüşmeler yaparak onları kendi seslerinden Alman dinleyicilere tanıttı ve yazarların eserlerinden Almancaya çevrilmiş pasajlar, Alman tiyatro sanatçıları tarafından okunarak flüt dinletisi ile renklendirildi.

İkinci gün Edebiyat Evleri Organizasyonu Yönetmeni Verena Nolte'nin (Münih) yönettiği ilk oturumda, önce Villa Concordia'nın direktörü Prof. Dr. Goldmann, sanatçıların evinin

yazarlara sağlanan destek ve olanaklardan hapisanelerdeki okumalara değin uzanan geniş ve çok yönlü etkinlikleri hakkında bilgi verdi.

Dr. Karin Yeşilada (Karşılaştırmalı Edebiyat Uzmanı-Paderborn), Almanya'daki Türkoloji bölümlerinin Türk edebiyatına ve Almanya'da yetişen yazarlara ilgisiz kalmalarını eleştirerek oryantalist bakışın aşılmasının gerekliliğini vurguladı. Tomas Friedmann (Edebiyatlar Arası İlişkiler Uzmanı-Salzburg), Türk edebiyatının yalnız eserleriyle değil, yazarlarının hayat hikâyeleriyle yankı uyandırdığını, bunun Türkiye ile olan siyasi ilişkilerle birlikte canlı bir kitap pazarı yarattığını vurguladı ve edebiyat evlerinde Türk edebiyatı için festival düzeyinde yapılan etkinlikleri özetledi. Bunun toplumsal yerini anlatarak Türk edebiyatı için başlı başına bir edebiyat evi açmayı planladıklarını bildirdi.

Son oturumda Sabine Erleben (yazar), Almanya'daki göçmen edebiyatının önde gelen iki şairi Zafer Şenocak ve Nevfel Cumart ile bir söyleşi yaptı. Erleben, Almanya'daki göçmen edebiyatını, azınlık edebiyatı olarak adlandırmanın yanlışlığına dikkati çekerek hangi etkenlerin onları yazmaya yönelttiğini, özellikle kişiliklerini ve birikimlerini oluşturan ikili dünyanın sanat üretimlerindeki rolünü sorguladı.

İkinci okuma akşamında Ayfer Tunç ve Sema Kaygusuz ile söyleşi yapılarak eserlerinden pasajlar okundu. Sempozyuma katılmayan Murathan Mungan'dan yapılan okumayı Zafer Şenocak ve Nevfel Cumart'ın şiir dinletisi izledi.

<ntezezan@bilkent.edu.tr>

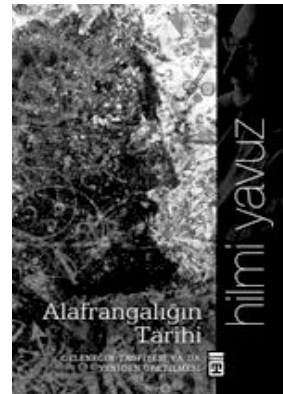
Bilkent Üniversitesi'nde 2010 Yılı "Dünya Şiir Günü"

UNESCO'nun "Şiir Günü"nü dünya çapında kutlama kararı aldığı 2000 yılından bu yana Bilkent Üniversitesi'nde her yıl yapılan etkinliklerin bu yıl on birincisi gerçekleştirilecek. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi tarafından düzenlenen ve yoğun ilgi gören programlarda, son yıllarda Yahya Kemal Beyatlı, İlhan Berk ve Fazıl Hüsni Dağlarca gibi birçok önemli şaire ve şiirlerine yer verilmişti. Bilkent Üniversitesi'nde 2010 yılı "Dünya Şiir Günü", bu yıl her zaman olduğu gibi 21 Mart'ta değil, 26 Mart'ta renkli bir şiir programı ile kutlanacak. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Dr. Nuran Tezcan tarafından düzenlenen etkinlikte bu yıl dünya edebiyatından İstanbul konulu şiirlere yer verilecek. Programda İngilizce, Fransızca, Almanca, Macarca, Romence, İsveççe, Farsça, Kürtçe ve Rusça gibi farklı dillerde yazılmış olan birçok şiir, önce özgün dillerinde, ardından Türkçe çevirileriyle şiir severlere sunulacak. "Dünya Şiir Günü" programı, on farklı dilde seslendirilecek şiirlerle, 26 Mart Cuma günü saat 17:30 ile 19:30 arasında, Bilkent Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Binası C-Blok Amfi'de izleyicilerle buluşacak.

Hilmi Yavuz'dan *Alafrangalığın Tarihi* Seda Uyanık

“Alafrangalık kavramının tarihi, Oryantalizm, rasyonalite (ve dolayısıyla, Aydınlanma) kavramlarının alımlanış biçimleri ile üst-belirlenmiş (*over-determined*) bir tarihtir ve Osmanlı-Türk alafrangalığının, bu üç temel koyucu kavramın karşılıklı ilişkilerinin belirlediği bir problematik olarak okunması gerekir”. Hilmi Yavuz'un *Alafrangalığın Tarihi / Geleneğin Tasfiyesi ya da Yeniden Üretilmesi* adını taşıyan kitabının “Sunuş” yazısında yer alan bu sözler, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecini ve Cumhuriyet'ten sonrasını alafrangalık kavramı dâhilinde değerlendirirken göz önüne alınması gereken unsurlara işaret etmektedir. Yavuz, Türk modernleşmesini anlamlandırırken kavramların ayrıştırılması gerektiğine inanmaktadır, bu nedenle Osmanlı-Türk düşün hayatında modernleşme projesininin ne anlama geldiğini tartışmadan önce konuyla ilintili bazı kavramları irdelemektedir. Dolayısıyla kitapta “Aydınlanmanın Tarihi”, “Rasyonalite Krizleri”, “Türk Modernleşmesi”, “Köylülük Üzerine”, “Oryantalizmin Semiyolojisi” ve “Avrupa Birliği” ana başlıkları altında yer alan makalelerde sadece Türk edebiyatında Batılılaşma problemine ilişkin genel geçer yargıları kıran bilimsel değerlendirmeler bulunmamakta, aynı zamanda aydınlanma,

rasyonalite ve oryantalizm gibi kavramlar da ele alınarak modernleşmenin zihni arka planı ortaya koyulmaktadır.

Kitabın okurun ufkunu açan önemli özelliklerinden biri olan teorik kavramsallaştırmaların ardından modernleşmenin, geleneğin tasfiyesi olup olmadığı sorununa odaklanan Yavuz, aydınlanma düşüncesinin Türk modernleşme projesindeki izlerini sürerek geleneksel olanın bugünün bilim düşüncesiyle bağdaşmadığına yönelik anlayışı eleştirmekte ve bu durumu bir “ideolojik avangardizm” olarak nitelendirmektedir. Söz konusu sorunsal kitabın temel tartışmalarından biri olduğundan Yavuz'un *Alafrangalığın Tarihi* adını taşıyan kitabına “Geleneğin Tasfiyesi ya da Yeniden Üretilmesi” alt başlığı koyması da oldukça manidardır.

Yavuz'a göre Tanzimat'ın Fransız Aydınlanması'ndan tevarüs ettiği rasyonalite kavramı, Cumhuriyet'le birlikte akli bilimle açıklayan pozitivizme dönüşmüştür. Yazar bu düşüncesini ise kitabının “Rasyonalite ve Din” başlıklı bölümünde akli (rasyonel) ve akıl-dışı (irrasyonel) düşünce tarzını tartışarak ve Immanuel Kant'tan Maurice Cornford'a, E. E. Evans-Pritchard'dan Ernest von Aster'a, Lucien Goldmann'dan Lucien Lévy-Bruhl'e kadar pek çok kuramcının görüşlerine yer vererek temellendirmektedir.

Timaş Yayınları tarafından Hilmi Yavuz'un “Bütün Eserleri” kapsamında basılan kitapların üçüncüsü olan ve geçtiğimiz Ekim ayında yayımlanan *Alafrangalığın Tarihi*, Hilmi Yavuz'un bilimsel yöntemi ve tartışmacı üslubu da göz önüne alındığında, kavramların iç içe geçtiği, belirsizlikler taşıdığı hatta sorgulanmadığı modernizm tartışmalarına önemli bir alternatif oluşturmaktadır.

<sedak@bilkent.edu.tr>

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi

Yayın Sahibi: Bilkent Üniversitesi adına A. Kürşat Aydoğan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Talat S. Halman

Yardımcı Editörler: Nefise Abalı, Arzu Ereklı, Seda Uyanık
Dizgi: Naim Atabağsoy

Yönetim Yeri: Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Merkezi
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, kat 2, no: 247-249
06800 Bilkent, Ankara

Tel: 0 (312) 290-2317 / 290-1056
Faks: 0 (312) 266-4059
e-posta: temerkez@bilkent.edu.tr
<http://www.bilkent.edu.tr/~kanat/>

Yayının Türü: Yaygın Süreli Yayın
(Yılda 3 kez yayımlanan haber bülteni)
Basıldığı Yer: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Tic. A.Ş.
Beytepe no:3, 06800 Ankara
Tel: 0 (312) 266-4410
Basıldığı Tarih: 8 Mart 2010

ISSN: 1302-8332

Kapak Resmi: Maya Kulenovic